

DANIELA MATIĆ
KATARINA LASIĆ

Sveučilište Hercegovina, Fakultet društvenih znanosti

pregledni naučni rad

Učinkovitost rada u skupinama u nastavnoj praksi

Sažetak

Današnja organizacija nastavnog sata i oblici rada nisu se mnogo promijenili kroz povijest. Promjene koje su se dogodile sporo prodiru u obrazovni sustav. Nova bi rješenja i obrazovna organizacija trebala biti pomno isplanirana kako bi poboljšala učinkovitost obrazovanja. Ovo istraživanje za cilj ima istražiti prednosti i nedostatke različitih praksi, evaluirati učinkovitost rada u skupinama i usporediti je s drugim oblicima rada. Rad u skupinama, iznjedriviši se iz tradicija razvojne i socijalne psihologije, potvrđuje važnost interakcije u učionicama. Osnovni cilj ovog istraživanja je bio proučiti učinke ovakvog rada na uspjehe učenika, njihove stavove prema školovanju i socijalnu klimu unutar učionica, saznati je li rad u skupinama doveo do porasta u učenju i motivaciji te dati daljnje preporuke.

Ključne riječi: *interakcija, obrazovanje, oblici rada, učenici.*

UVOD

Još od Sokrata i Seneke govori se o suradnji u učenju. Srednji vijek, reformacija, Bell-Lancasterova metoda u Engleskoj, Girardov sustav u Francuskoj, preko Deweyevih inovativnih ideja, Projekt plana, Dalton i Winettka plana, kroz povijest bilježimo razvoj i primjenu suradničkog učenja. Dvadeseto stoljeće popularizira rad u skupinama, no u našim učionicama on uistinu ne zaživljuje, sve do nedavno, iako i sada podliježe predrasudama. Učitelji nerijetko

propituju učinkovitost ovog oblika rada, a sama realizacija ovisi i o uvjetima, sadržajima rada i nastavnom predmetu. Stručna literatura (Poljak 1957, Švajcer 1964, Havelka, 1988.) navodi prednosti i nedostatke rada u skupinama i uglavnom preporuča upotrebu kombiniranja različitih oblika rada i protivi se isključivoj upotrebi jednoga. Nas je zanimalo mišljenje učenika, jer i škola bi kao odgojno-obrazovna institucija, trebala biti emancipirana i poštivati stavove učenika: "samoproizvodnja učenika kao orijentiranih članova društva sposobnih da djeluju ne može se ostvariti bez sporazumijevanja s njima o zadatku" (ur. Gudjons i sur. 1994, 39). Da bi škola mogla organizirati svoju djelatnost na sustavnim osnovama, potrebno je koncipirati osnovni sustav praćenja, mjerenja i vrednovanja rada učenika i svih ostalih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Svaki mladi čovjek doprinosi razvoju svojega društva u okviru kojega se teži afirmirati kao slobodni i kreativni stvaratelj. „Nastava je jedinstveni odgojno-obrazovni proces koji se odvija planski i sustavno pod vodstvom učitelja, nastavnika s jednom relevantnom skupinom učenika (studenata) i u suglasju s odgojnim ciljem. Svrha joj je da svim studentima, učenicima pruži solidnu opću obrazovnu i opće-kulturnu osnovu za život u ljudskoj zajednici te da im osigura prijeko potrebnu profesionalnu pripremu za odabrana zanimanja (Vukasović 2001,243).“ Koncepti nastave razvijaju temeljne povezanosti odlučivanja o odabiru ciljeva, sadržaja, nastavnih oblika i metoda. Promišljanje o svakodnevnoj nastavi i njezinim nedostacima rezultira prijedlozima i pokušajima poticanja novih nastavnih situacija gdje će nastava poticati učenika na doživljaje, iskustva, osjećaj, maštu, nastavu u kojoj će učenici biti otvoreni i spremni za dijalog. Današnji cilj nastave nije samo omogućiti učenicima parcijalno usvajanje znanstvenih činjenica i generalizacije, već je njezin osnovni cilj osigurati povezivanje činjenica, i kreiranje sustava u kojem će učenici ovladati svojim znanjem i sposobnostima. Primjena nastavnog rada u nastavi ovisi od pristupa nastavnika, uzrasnih mogućnosti, sastava i vrste nastavne građe za što je neophodan primjeren izbor metoda i oblika rada u nastavi. Ovo istraživanje ispituje stavove učenika koji su radili frontalnim, individualnim, skupnim i radom u paru. Zato se kratko osvrćemo na svaki oblik.

OBLICI RADA U NASTAVI

Frontalni rad je u školsku nastavu uveo Komenský u 17.stoljeću. Prije toga je dominirala individualna nastava u kojoj je jedan učitelj radio s jednim učenicom. Ovaj oblik rada podrazumijeva jednog učitelja s cijelim odjelom. Nedostaci ovog oblika rada su zapostavljanje učenikovih individualnih interesa, vještina i potreba. Zbog toga učitelj nastoji što je moguće razumnije prikazati sadržaj koji izlaže. U literaturi se nalazi mnoštvo osvrta na ovaj oblik rada: „Način na koji učitelj počinje svoj rad je da najprije upozna učenike s nastavnom radnjom koju će oni obavljati, zatim ih mora motivirati za rad, podijeliti u radne skupine i dati im upute za rad. To vrijedi i za završni rad skupina, odnosno sjedinjavanje rezultata rada u kojem slijede izvješće, zaključak i vrednovanje rada skupine na razini razrednog odjela (Jurčić 2012, 46).“ Prednosti frontalnog oblika rada su višebrojne, poput: unošenja mira i kontinuiteta u proces poučavanja i učenja, ekonomičnost (istodobno poučavanje cijelog razrednog odjela), izbjegavanje temeljnih praznina u znanju i pogrešnih veza, neposrednim povratnim informacijama učitelj doznaje koliko su učenici razumjeli novi sadržaj (Bognar Matijević 2002). Poljak za frontalni oblik rada kaže: „Primjenom ovog sistema rada u pojedinim etapama nastavnog procesa nastavnik će direktno pripremiti učenika za nastavu, pod njegovim vodstvom obrađivati će se novi nastavni sadržaj, podukom će nastavnik direktno upoznati učenike s radnjom koju će oni uvježbavati, a na isti način provoditi će ponavljanje i usmeno provjeravanje s ocjenjivanjem" (Poljak 1985, 156). Selimović piše: „Učenici posredstvom nastavnikove direktne pomoći, odnosno posredstvom njegovog poučavanja usvajaju sadržaje. Budući da nastavnik direktno pomaže učenicima u usvajanju nastavnih sadržaja, takav sistem nastave naziva se sistem direktnog poučavanja i to tim prije što je poučavanje direktna pomoć učenicima u učenju" (Selimović 2015, 118). Frontalni oblik rada ima svoje prednosti, no ograničava direktnu komunikaciju između učenika jer to remeti rad, daje male mogućnosti za praktičnu primjenu stečenih znanja pa se ta znanja lako i zaboravljaju. Svakako je važno istaknuti da su učenici pasivniji pri ovakvom radu zbog velike aktivnosti nastavnika, gdje se rijetko ostvaruje interakcija nastavnika s učenicom, a učenicima se serviraju gotova znanja.

Individualizirani oblik rada. Kao reakcija na nedostatak klasične nastave,

koja je imala potrebu za diferencijalizacijom sadržaja, javlja se potreba za uvođenjem individualnog rada koji će omogućiti i za cilj imati maksimalno zadovoljavanje individualnih sposobnosti svakog učenika. Iako, početkom 20. stoljeća, mnoga istraživanja pokazuju potrebu za uvođenjem individualizirane nastave, na te potrebe su neki ukazivali još mnogo ranije pa čak i u vrijeme uvođenja razredno-satnog sustava. 1969. Lindvalt i Cox (Lindvalt i Cox 1969, 156) su dali strukturu programa moderne individualizirane nastave sa sljedećim elementima:

- sekvence nastavnih zadataka koje osiguravaju da se jasno definira nastavni program,
- nastavni materijal za uspješno realiziranje svakog predviđenog zadatka nastavnog programa,
- tehnike i instrumente za određivanje polazne osnove od koje će u svom radu poći svaki učenik svladavajući sadržaje nastavnog programa svojim tempom,
- plan razvoja individualiziranog programa učenja,
- procedure, tehnike i instrumente vrednovanja i utvrđivanje individualnog progressa kojeg učenik ostvaruje u procesu svog rada.

Sve je više škola i nastavnika koji ovu vrstu nastave stvaralački primjenjuju i kombiniraju s ostalim vrstama i oblicima nastave. Pomoću ovakvoga tipa nastave nastavnici se uspješno osposobljavaju za kritičku analizu materijala iz kojih se uči, korištenje različitih izvora znanja, osposobljavanje za klasifikaciju i generalizaciju činjenica, svakodnevno korištenje dostupnih praktičnih djelatnosti i sl., "Zadatak je nastavnika da pripremi zadatke za individualni rad, da motivira učenika za njihovo rješavanje, da organizira ovakav rad u odgovarajućoj etapi nastavnog procesa, da prati pojedinačni rad učenika (...) više doprinosi aktivizaciji svakog učenika, potiče samoinicijativnost i samostalnost" (Branković Ilić 2011, 142). Mandić (1988, 52) navodi da individualizirana nastava sadrži takvo planiranje, organizaciju i realizaciju nastavnog programa svakodnevnih lekcija i cjelokupne odgojno-obrazovne djelatnosti koje uvažava zanimanja, potrebe i mogućnosti svakog učenika, maksimalno razvijanje njihove snage i sposobnosti te osiguravanje uvjeta za stvaralačko uključivanje u nastavne procese. Individualizirani rad je rad koji je

prilagođen svakom učeniku pojedinačno, ovisno o njegovim sposobnostima, potrebama, mogućnostima. „Učenici su postavljeni u direktan odnos prema određenim zadacima nastavnog sadržaja i zahtjeva se maksimalna aktivnost svakog pojedinca" (Selimović 2015, 128). Fleksibilan pristup je jedan od važnijih zadataka ovog tipa nastave jer dovodi učenika do neposrednog odnosa s nastavnim sadržajem. Ovakav način rada je od velikog značaja za rad s djecom s posebnim potrebama. Sam pojam individualizirane nastave primjereno je okarakterizirao švicarski pedagog Dotran: „individualizirani rad ne sastoji se u tome da svi individualno rade isti posao, već da se za svakoga bira poseban rad koji mu odgovara. Jedino individualizirana nastava može voditi računa o razlikama i inteligenciji djece u jednom istom razredu, o sposobnostima pojedinaca, o njegovom ritmu i varijaciji u radu, o njegovim varijacijama, o premorenosti i svim osobnim čimbenicima koji utječu na njegovu efektivnost i na njegovo ponašanje u školi" (Dotran 1962, 26). Pedagošku vrijednost svakako ima individualni rad koji je zasnovan na pojedinačnoj komunikaciji nastavnika i učenika. Vilotijević (1999) govori o tri vrste individualnog rada s učenicima: 1. nastavnikov rad s pojedincom; 2. svi učenici rade na istom zadatku; 3. rad učenika na različitim zadacima.

Rad u paru. Bitna karakteristika rada u paru je da je to socijalni oblik nastave koji znatno utječe na radnu razrednu disciplinu – učeničko međusobno „brbljanje“ se pretvara u koristan razgovor i aktivan rad. U ovom obliku nastavnog rada učenici dobiveni zadatak izvršavaju zajedno. Nastavnik prije podjele zadataka sve učenike podjeli u parove i potom im dijeli zadatke, koje treba izvršavati. „Nastavnik može na duži vremenski period učenike raspoređivati u isti tandem ili po potrebi mijenjati, kako bi učenici bili u prilici da izvršavaju različite zadatke uvijek s drugim članom para ili tandema " (Krneta 2016, 37). Rad u parovima je proces koji se može modelirati u nekoliko didaktičkih varijanti. Prema Stevanoviću (Stevanović 1990, 137) najpoznatiji modeli rada u paru su:

- instruktivni rad,
- zajedničko (kooperativo) učenje,
- individualno učenje u paru,
- zajedničko stvaralački rad u paru,

- međusobno vrednovanje,
- zajedničko vrednovanje,
- istraživanje u tandemu i dr.

Suradnja u paru pomaže povučenim i izoliranim učenicima aktivnije se uključiti u odgojno- obrazovni rad pa im se na takav način povećava motivacija za rad: „Rad u parovima se može kombinirati s masovnim oblikom rada. Nastavnik daje pitanja ili zadatke parovima, a učenici ih rješavaju gledajući u tandemu nastavni film, video-kasetu, televizijsku emisiju, radio-emisiju i druge vidove masovnog informiranja i obrazovanja" (Branković Ilić 2011, 146). Ovakav rad je najprikladniji za stariji osnovnoškolski uzrast. Rad u paru obuhvaća i raznovrsnost, nastava je na taj način humanija i privlačnija za sve učenike. Samim time je i nastavnik zadovoljniji jer se postiže veća ekonomičnost u korištenju vremena i nastavnih sredstava. Prednosti koje ima rad u paru obuhvaćaju lakše sporazumijevanje i suradnju među učenicima, učenici udružuju svoja znanja te svakako zajednički rješavaju određeni problem. Rad učenika je dinamičniji, zanimljiviji, podrazumijeva stvaralačku aktivnost svih učenika. Naravno, kao i svaki oblik nastave i ovaj ima svoje nedostatke koje možemo okarakterizirati kao otežano praćenje rada, pojava suparništva te ograničenost suradnje na dva učenika. Prigovara se radu u paru zbog toga što se jedan član može izvlačiti na račun drugoga, „...istraživanja su pokazala da učenik visokog stupnja inteligencije postiže bolji uspjeh kad je u paru sa slabijim učenikom, nego kad radi individualno" (Selimović 2015, 124). Za uspješan rad je neophodno osigurati učenicima, odnosno parovima, raznovrsna sredstva (medije) koja su im prijeko potrebna za stjecanje znanja, uvježbavanje, ponavljanje i sistematiziranje. Učenicima trebaju biti jasni ciljevi, zadaci kao i rezultati koji se od njih očekuju. „Kada s pedagoškog stajališta promatramo rad u paru jasno je da on omogućava prihvaćanje pozitivnog uzora, upoznavanje efikasnijih metoda i tehnika učenja, razvijanje navika za rad u dvoje, korištenje pomoći drugoga, unapređivanje postignuća rada, itd" (Stevanović 1990, 136). Prema Lustenbergeru rad u paru nosi sa sobom dvije podjednake opasnosti – može doći do potpunog jedinstva u mišljenjima ili do potpunog neslaganja.

Rad u skupinama. Iako je, prethodno smo istaknuli, odavno poznat, rad u

skupinama ubraja se u inovirajuće oblike odgojno-obrazovnog rada i razni grupni oblici dobivaju sve širu primjenu u našim školama (Cooperative Learning). Bit grupnog rada je „da se unutar učeničkog kolektiva povremeno formiraju manje skupine učenika koje samostalno rade na određenim zadacima i s rezultatima svoga rada upoznaju nastavnika, odnosno cijeli kolektiv" (Poljak 1985, 159). Grupni rad je takav oblik rada u kome se odjel dijeli na grupe koje, svaka za sebe, ostvaruju postavljene nastavne zadatke i o rezultatu svog rada obavještavaju kolektiv. „Nastavnik je aktivan u prvoj fazi sata kada se raspodjeljuju zadatci i daju uputstva, a zatim diskretno usmjerava rad i pomaže grupama ako je potrebno" (Vilotijević 2001, 165).“ Nastavnik upoznaje svoje učenike s unaprijed pripremljenim programom rada. Svakako će ih upoznati s tehnikama rada, uputit će ih na izvore koje trebaju koristiti, a nakon toga će formirati grupe koje će imati konkretne zadatke. Još su prije, primjerice prema Mandiću, za rad u skupinama korištena tada najsuvremenija nastavna pomagala: „mediji koji su potrebni za grupni rad su televizor (dozvoljava većem auditoriju da sudjeluje u „živom događaju“), 16-mm film (...film ima veliku perspektivu u nastavnom radu), grafoskop (nastavniku je data izvanredno velika raznolikost kontrole nivoa i formi simulirane prezentacije) i responder daje podatke o grupi koja je ‚primila poruke‘ (Mandić 1988, 38). Kriterij formiranja grupe mogu biti: ocjene školskog uspjeha, u određenom predmetu, dobrovoljnost, sposobnost i sklonost, mjesto sjedenja, radne mogućnosti: „...dobro sastavljena grupa važan je preduslov za uspješnu suradnju među njenim članovima (Branković Ilić 2011, 138).“ Sustav *pomagača* u Ben-Lankasterovoj metodi zasnivao se na grupnom obliku rada, jer su: „ ... bolji učenici pomagali slabijima, a onda su se kod utvrđivanja gradiva stvarale manje grupe. Uloga pomagača bila je da organiziraju rad po grupama u toku dana uz nadgledanje učitelja (Selimović 2015, 119).“ Članovi grupe se bolje slažu ako su formirane manje grupe. Nastavnik je taj koji bira kriterije za formiranje grupe gdje bi svakako poželjno bilo istaknuti mijenjanje uloga među učenicima tako da svaki učenik prođe sve uloge. Grupni oblik rada osigurava reguliranje tempa rada kod učenika. „Kroz ovaj oblik uspješno se razvija grupna solidarnost, a učenici međusobno dobro surađuju. Obzirom da svaki član grupe ima neku obavezu, osigurava se veća aktivnost svakog pojedinca. Motivacija je dobra jer uspješniji učenici potiču one manje uspješne članove grupe (Vilotijević 2001,

181). “Suradnja u grupi ima socijalnu i pedagošku vrijednost. Ovakav način rada pomaže da nastavnik bolje upozna svoje učenike obilazeći ih i pomažući im. Svakako je bitno naglasiti da grupa obuhvaća nadarene, prosječne i slabije učenike gdje se svi obvezuju biti aktivni. Učenici se također kroz grupni rad bolje upoznaju gdje se stvaraju veze i poslije nastave kojima se daje veći smisao u ispunjavanju školskih zadataka. Obzirom da se učenike priprema za suradnju i timski rad kroz njihove životne pozive logično je da se rad u skupinama očekuje i posebno primjenjuje u osnovnoškolskim učionicama. Ovo istraživanje ispitalo je stavove učenika, koji su kroz nastavnu 2016/2017. godinu imali prilike sudjelovati u svim navedenim oblicima rada, ponajprije o radu u skupinama.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je saznati u čemu su prednosti nastavnog rada u skupinama prema procjenama učenika s kojima nastavnici rade tijekom izvođenja nastave na ovaj način. Iz postavljenog cilja proizilaze zadaci istraživanja i oni su:

- uživaju li učenici u radu u skupinama ili ne;
- koji su razlozi zbog kojih uživaju, a koji zbog kojih ne uživaju u radu u skupinama;
- smatraju li ovaj oblik rada vrijednim, odnosno vrjednijim ili manje vrijednim u odnosu na druge;
- razlikuju li se njihovi stavovi obzirom na spol.

Hipoteza od koje se polazi u ovom istraživanju odnosi se na pretpostavku da rad u skupinama ima velike prednosti u odnosu na ostale oblike nastavnog rada u nastavi, da zbog tih prednosti učenici na satima nastave na kojoj je zastupljen ovaj oblik rada uživaju i da ga smatraju vrjednijim od drugih oblika nastavnog rada. Isto tako, pošlo se od pretpostavke da se odgovori dječaka i djevojčica po ovim pitanjima statistički značajno ne razlikuju.

Uzorak istraživanja činilo je 140 učenika uzrasta od 12 do 14 godina, od čega 70 djevojčica i 70 dječaka, učenika od 6. do 8. razreda osnovne škole s područja Hercegovačko-neretvanske županije, kako je vidljivo u sljedećoj tablici.

Tablica 1. Broj obuhvaćenih učenika prema mjestu škole i spolu.

Uzorak	Djevojčica=70	Dječaka=70	Ukupno:140
Dobna skupina	12. – 14. godina (6. – 8.) razred osnovne škole		
Istraživanje provedeno	Osnovna škola HNŽ		

Od metoda u radu su korištene metoda teorijske analize i survey istraživačka metoda. Za potrebe ovog istraživanja konstruirali smo anketni upitnik koji je bio polazište da prikupimo podatke koje smo željeli. Upitnik se sastojao od 15 tvrdnji u vidu Likertove skale od pet stupnjeva za potrebe ovog istraživanja, na koga su učenici odgovarali. Uz svaku tvrdnju ponuđena je skala Likertova tipa sa stupnjevima od 1 do 5 gdje brojevi imaju sljedeće značenje: 1) uopće se ne slažem, 2) uglavnom se ne slažem, 3) niti se slažem, niti se ne slažem, 4) uglavnom se slažem i 5) uvijek se slažem.

Istraživanje je provedeno u svibnju 2017. godine postupkom javnog anketiranja. Podaci su prikupljeni u jednoj osnovnoj školi u HNŽ-u. Učenici su individualno popunjavali anketni upitnik u trajanju od 25 minuta. Zatim smo prikupili anketne upitnike, grupirali ih, tabelirali i obrađivali pomoću deskriptivne statistike. U toku provođenja istraživanja poštovan je etički kodeks istraživanja s djecom i mladima, a tražena je prethodna saglasnost uprave škole za provođenje istraživanja.

Za sve podatke izračunate su mjere osnovne deskriptivne statistike (postotci, srednje vrijednosti, standardne devijacije), a za testiranje značajnosti razlika između aritmetičkih sredina primijenjen je X^2 test. Rezultate smo predstavili tablično uz detaljna obrazloženja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U tablici 2 koja slijedi u nastavku predstavili smo odgovore ispitanika na tvrdnje ponuđene u upitniku (na svih 15 varijabli), a koje je sadržavao upitnik, odnosno, kako učenici procjenjuju nastavni rad u skupinama, u čemu vide prednosti i slabosti ovog oblika nastavnog rada, uživaju li radeći oblikom rada u skupinama, i razlikuju li se odgovori između djevojčica i dječaka po pitanju odgovora.

Tablica 2.Odgovori ispitanika

Tvrđnja Rad u skupinama Ž=70 M=70	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem, niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem	Arit. sredina	Stand. devijacija
1...kod učenika razvija aktivniji pristup nastavi.	Ž 0% M 4,28%	Ž 1,43% M 5,71%	Ž 5,71% M 10%	Ž 11,43% M 20%	Ž 81,43% M 60%	Ž 4,73 M 4,06	Ž 6,89 M 5,39
$X^2=8,03, df=4$, gr. Vrij. $X^2(9,49)$, koeficijent kontigencije $C=0,23287$ (umjerena)							
2. ...potiče pozitivno ozračje u učionici.	Ž 0% M 2,86%	Ž 11,43% M 4,28%	Ž 17,14% M 2,86%	Ž 12,86% M 12,86%	Ž 58,57% M 77,14%	Ž 4,21% M 4,57%	Ž 5,30% M 6,56%
$X^2=12,19$ $C=0,283063$ (umjerena)							
3. ...čini nastavu dinamičnijom.	Ž 0% M 2,86%	Ž 2,86% M 10%	Ž 7,14% M 2,86%	Ž 34,28% M 18,57	Ž 55,71% M 65,71%	Ž 4,43 M 4,34	Ž 5,51 M- 5,78
$X^2=8,91$ $C=0,244615$ (umjerena)							
4. ...me više motivira nego drugi oblici rada.	Ž 2,86% M 2,86	Ž 8,57% M 1,43%	Ž 7,14% M 8,57%	Ž 21,43% M 11,43%	Ž 60% M 75,71%	Ž 4,27 M 4,56	Ž 5,42 M 6,45
$X^2=7,04$ $C=0,219202$ (umjerena)							
5. ...me potiče na aktivniju komunikaciju.	Ž 0% M 8,57%	Ž 4,28% M 12,86%	Ž 2,86% M 7,14%	Ž 17,14% M 11,43%	Ž 75,71% M 60%	Ž 4,64 M 4,01	Ž 6,51 M 5,30
$X^2=9,36$ $C=0,250327$ (umjerena)							
6. ...omogućava mi bolje usvajanje sadržaja	Ž 8,57% M 3,28%	Ž 10% M 3,28%	Ž 8,57% M 11,43%	Ž 17,14% M 34,28%	Ž 55,71% M 45,71%	Ž 4,01 M 4,12	Ž 5,05 M 4,90
$X^2=7,58$ $C=0,226573$ (umjerena)							
7. ... omogućava mi bolji uspjeh.	Ž 0% M 3,28%	Ž 2,86% M 1,43%	Ž 2,86% M 2,86%	Ž 12,86% M 7,14%	Ž 81,43% M 84,28%	Ž 4,73 M 4,66	Ž 6,90 M 7,09
$X^2=3,01$ $C=0,145093$ (nezatna)							
8. ...nastavu mi čini zanimljivijom	Ž 0% M 2,86%	Ž 1,43% M 0%	Ž 2,86% M 1,43%	Ž 5,71% M 10%	Ž 90% M 85,71%	Ž 4,84 M 4,76	Ž 7,55 M 7,22
$X^2=2,72$ $C=0,138168$ (nezatna)							
9. ...nas čini bliskijima.	Ž 0% M 1,43%	Ž 0% M 1,43%	Ž 2,86% M 5,71%	Ž 2,86% M 1,43%	Ž 94,28% M 90%	Ž 4,91 M 4,77	Ž 7,89 M 7,54
$X^2=2,07$ $Df=4$ Gr. Vrij. $X^2(9,49)$ na 4 stupnju slobode $C=0,120701$ (nezatna)							

10. ...neki učenci koriste za nerad i prepisivanje.	Ž 45,71% M 38,57%	Ž 11,43% M 2,86%	Ž 7,14% M 2,86%	Ž 10% M 18,57%	Ž 25,71% M 37,14%	Ž 2,58 M 3,13	Ž 4,75 M 4,75
$X^2=8,56$ Df=4, Gr.vrij. (9,49) C= 0,240094, umjerena korelacija							
11. ...nas čini ravnopravnima.	Ž 4,28% M 1,43%	Ž 17,14% M 2,86%	Ž 2,86% M 2,86%	Ž 68,57% M 12,85%	Ž 7,14% M 80%	Ž 3,57 M 4,67	Ž 5,96 M 6,79
$X^2=38,73$ Df=4, Gr. Vrij. (9,49), C= 0,465521 (značajna)							
12. ...bi trebalo prakticirati samo ponekad (ovisno o sadržaju rada).	Ž 7,14% M 4,28%	Ž 10% M 0%	Ž 30% M 40%	Ž 21,43% M 4,28%	Ž 31,43% M 51,43%	Ž 3,6 M 3,98	Ž 4,18 M 5,47
$X^2=16,38$ Df=4 Gr.vr.(9,49), C= (0,32366637), umjerena korelacija							
13...mi nije zanimljiv	Ž 80% M 61,43%	Ž 11,43% M 10%	Ž 2,86% M 5,71%	Ž 4,28% M 2,86%	Ž 1,43% M 20%	Ž 1,36 M 2,1	Ž 6,77 M 5,49
$X^2=13,91$ df=4 (9,49), C= (0,3006), umjerena korelacija							
14. ...mi je najdraži oblik rada.	Ž 1,43% M 4,28%	Ž 2,86% M 0%	Ž 2,86% M 4,28%	Ž 5,71% M 1,43%	Ž 87,14% M 90%	Ž 4,74 M 4,73	Ž 7,31 M 7,54
$X^2=4,03$, df=4, Gr.vr. Hi kvadrata na 4 stupnju slobode iznosi (9,49) C= (0,167319), korelacija je neznatna							
15. ...je bolji u kombinaciji s drugim oblicima rada	Ž 4,28% M 5,71%	Ž 10% M 4,28%	Ž 5,71% M 25,71%	Ž 34,28% M 34,28%	Ž 45,71% M 30%	Ž 4,07 M 3,78	Ž 4,89 M 4,42
$X^2=12,93$, Df=4, (9,49) C= (0,290823), umjerena korelacija							

Iz tablice se može uočiti da su srednje vrijednosti odgovora ispitanika veoma visoke i kreću se u rasponu od $X=4,91$ na varijabli 9 (skupni oblik rada čini nas bliskijim) odgovori djevojčica do $X=1,36$ na varijabli 13 (nije im zanimljiv), također , odgovori djevojčica. Srednje vrijednosti odgovora dječaka na ponuđenim varijablama se kreću u rasponu od $X=4,77$, na varijabli 9 (skupni oblik rada čini nas bliskijim) do $X= 2,1$ na varijabli 13 (skupni oblik rada nije mi zanimljiv).

Većina ispitanika se izjasnila da se slaže s tvrdnjom da skupni oblik rada razvija aktivniji pristup nastavi, gdje se u potpunosti s ponuđenom tvrdnjom slaže 81,43% djevojčica i 60% ispitanika dječaka. Srednje vrijednosti odgovora su: $X(\check{Z})= 4,73$ dok su srednje vrijednosti odgovora dječaka $X(M)= 4,06$. Izračunata vrijednost X^2 za varijablu 1 iznosi 8,03. Granična vrijednost X^2 očitana na četvrtom stupnju slobode na razini značajnosti 0,05 (9,488). S obzirom da je dobiveni X^2 ispod granične vrijednosti na razini značajnosti 0,05, a i 0,01, možemo zaključiti da ne postoje statistički značajne razlike u odgovorima između djevojčica i dječaka po pitanju ove tvrdnje, odnosno, dječaci i djevojčice su stava da odgojni rad u skupinama rezultira aktivnijim odnosom učenika prema učenju i nastavi. Koeficijent kontigencije ($C= 0,23287$) ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Ispitanici su većinom stava da skupni oblik rada potiče pozitivno ozračje u razredu (varijabla 2). Na ovo ukazuju visoke srednje vrijednosti odgovora ispitanika, gdje $X(\check{Z}) = 4,21$, a $X(M) = 4,57$. Odgovori dječaka ukazuju na jače pozitivnije stavove po ovom pitanju, jer se 77,14% dječaka izjasnilo da se uvijek slažu s ovom tvrdnjom dok se 58,57% djevojčica izjasnilo da se uvijek slaže sa ovom tvrdnjom. Izračunata vrijednost X^2 za varijablu 2 iznosi 12,19. Granična vrijednost X^2 očitana na 4 stupnju slobode na razini značajnosti 0,05 (9,488). Obzirom da je dobiveni x^2 iznad granične vrijednosti na 4 stupnju slobode može se zaključiti da je statistički značajan. Koeficijent kontigencije ($C= 0.283063$) ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Većina ispitanika oba spola je stava da skupni oblik rada čini nastavu dinamičnijom. Na ovo ukazuju srednje vrijednosti odgovora gdje $X(\check{Z})= 4,43$; a $X(M)= 4,34$. Izračunata vrijednost $X^2=8,91$. Obzirom da je dobiveni X^2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode 0,05(9,488), možemo zaključiti

da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Na to ukazuje i visok koeficijent kontigencije ($C=0,244615$), koji ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na četvrtu tvrdnju „Skupni oblik rada me više motivirane go drugi oblici rada“ ukazuju također na pozitivne stavove ispitanika i muškog i ženskog spola. Srednje vrijednosti su $X(\check{Z})=4,27$, a $X(M)=4,56$. Izračunata vrijednost $X^2=7,04$. Obzirom da je dobiveni X^2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$, možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Na to ukazuje i visok koeficijent kontigencije ($C=0,219202$), koji ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na 5. tvrdnju „Skupni oblik rada me potiče na aktivniju komunikaciju“ ukazuju također na visoko pozitivne stavove ispitanika i ženskog i muškog spola po ovom pitanju. Srednja vrijednost odgovora djevojčica je $X(\check{Z})=4,64$ dok je srednja vrijednost odgovora dječaka $X(M)=4,01$. Izračunata vrijednost $X^2=9,36$. Obzirom da je dobiveni X^2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$, možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Na to ukazuje i visok koeficijent kontigencije ($C=0,250327$), koji ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na tvrdnju 6 „Skupni oblik rada omogućava mi bolje usvajanje sadržaja“ ukazuju također na pozitivan stav ispitanika po ovoj tvrdnji. Srednje vrijednosti odgovora ispitanika su $X(\check{Z})=4,01$ dok su srednje vrijednosti odgovora dječaka $X(M)=4,12$. Izračunata je vrijednost $X^2=7,58$. Obzirom da je dobiveni X^2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$, možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Na to ukazuje i visok koeficijent kontigencije ($C=0,226573$), koji ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na 7. tvrdnju „Skupni oblik rada omogućava mi bolji uspjeh“ ukazuju na visoko pozitivne stavove. Srednje vrijednosti odgovora

djevojčica iznose $X(\check{Z})=4,73$ dok su srednje vrijednosti odgovora dječaka $X(M)=4,66$. Izračunata vrijednost $X_2=3,01$. Obzirom da je dobiveni X_2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$ možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Koeficijent kontigencije ($C=0,145093$) ukazuje na neznatnu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Osma tvrdnja glasila je: „ Skupni oblik rada nastavu mi čini zanimljivijom.“. Ispitanici i po ovom pitanju imaju visoko pozitivne stavove. Srednje vrijednosti odgovora za djevojčice iznose $X(\check{Z})=4,84$, dok su srednje vrijednosti odgovora za dječake $X(M)=4,76$. Izračunata je vrijednost $X_2=2,72$. Obzirom da je dobiveni X_2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$, možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Koeficijent kontigencije ($C=0,138168$) ukazuje na neznatnu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Deveta tvrdnja glasila je: „ Skupni oblik rada nas čini bliskijima“ . Srednje vrijednosti odgovora ukazuju na visoko pozitivne stavove ispitanika na ovu tvrdnju: $X(\check{Z})= 4,91$ i $X(M)=4,77$. Izračunata vrijednost $X_2=2,02$. Obzirom da je dobiveni X_2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$ možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Koeficijent kontigencije ($C=0,120701$) ukazuje na neznatnu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na 10. tvrdnju „Neki učenici skupni oblik rada koriste za nerad i prepisivanje“ ukazuje na visok stupanj pozitivnih stavova. Srednje vrijednosti odgovora za djevojčice iznose $X(\check{Z})=4,75$, a za dječake $X(M)=4,75$. Izračunata je vrijednost $X_2=8,56$. Obzirom da je dobiveni X_2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode $0,05(9,488)$ možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju ne razlikuju. Koeficijent kontigencije ($C=0,240094$) ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Jedanaesta tvrdnja glasila je: „Skupni oblik rada čini nas ravnopravnima“, a srednje vrijednosti odgovora iznose $X(\check{Z})=3,57$ dok je srednja vrijednost odgovora za dječake $X(M)=4,67$. Izračunata vrijednost X_2 za varijablu 11 iznosi 38,73. Granična vrijednost X_2 očitana na 4 stupnju slobode na

razini značajnosti 0,05 (9,488). Obzirom da je dobiveni χ^2 iznad granične vrijednosti na 4 stupnju slobode može se zaključiti da je statistički značajan. Koeficijent kontingencije ($C= 0,465521$) ukazuje na značajnu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Odgovori ispitanika na 12. tvrdnju koja je glasila: „Skupni oblik rada treba prakticirati samo ponekad ovisno o sadržaju“ ukazuju također na visoko pozitivne stavove po ovom pitanju. $X(\check{Z})=4,18$ dok je $X(M)=4,47$. Izračunata vrijednost χ^2 za varijablu 12 iznosi 16,38. Granična vrijednost χ^2 očitana na 4 stupnju slobode na razini značajnosti 0,05 (9,488). Obzirom da je dobiveni χ^2 iznad granične vrijednosti na 4 stupnju slobode može se zaključiti da je statistički značajan. Koeficijent kontingencije ($C= 0,323667$) ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Trinaesta tvrdnja glasila je: „Skupni oblik rada nije mi zanimljiv“ i ukazuje na vrlo niske srednje vrijednosti odgovora ispitanika: $X(\check{Z})=1,36$ i $X(M)=2,1$. Izračunati χ^2 iznosi 13,91 i statistički je značajan kad su u pitanju dječaci i djevojčice. Koeficijent kontingencije je ($C= 0,3006$).

Odgovori ispitanika na 14. tvrdnju koja je glasila: “Skupni oblik rada mi je najdraži oblik rada“ ukazuju na visoke srednje vrijednosti odgovora, odnosno visoko pozitivne stavove o ovom pitanju. Srednja vrijednost odgovora $X(\check{Z})=4,74$ dok je srednja vrijednost odgovora dječaka $X(M)=4,73$. Izračunata je vrijednost $\chi^2=4,03$. Obzirom da je dobiveni χ^2 ispod granične vrijednosti na 4 stupnju slobode 0,05(9,488) možemo zaključiti da nije statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom pitanju statistički značajno ne razlikuju. Koeficijent kontingencije ($C=0,167319$) ukazuje na neznatnu povezanost među ispitivanim distribucijama.

Posljednja, 15. Tvrdnja glasila je: „Skupni oblik rada je bolji u kombinaciji sa drugim oblicima rada“ dok su srednje vrijednosti odgovora djevojčica nešto više od srednjih vrijednosti odgovora dječaka, što upućuje na njihove pozitivnije stavove po ovom pitanju. $X(\check{Z})=4,07$, dok su srednje vrijednosti odgovora dječaka $X(M)= 3,78$.

Izračunata vrijednost $\chi^2=12,93$. S obzirom da je dobiveni χ^2 iznad granične vrijednosti na 4 stupnju slobode 0,05(9,488), možemo zaključiti da je statistički značajan i da se odgovori između dječaka i djevojčica po ovom

pitanju statistički značajno razlikuju, odnosno djevojčice imaju nešto pozitivnije stavove po ovome pitanju. Koeficijent kontigencije ($C=0,290823$), ukazuje na umjerenu povezanost među ispitivanim distribucijama.

ZAKLJUČAK

Izbor i primjena oblika nastavnog rada te njihova kombinacija ovise od složenosti nastavnih sadržaja, njihove pogodnosti za pojedine oblike nastavnog rada, od razine i strukture učeničkih znanja, njihovih afiniteta i potreba. Tomu svakako treba pridodati i didaktičko-metodičku osposobljenost učitelja. Škola, kao „živo biće“ mora biti osjetljiva na promjene, prepoznavati aktualne potrebe i neprestano raditi na svom unapređenju i razvoju kvalitete, uz suradnju svih radi kojih škola postoji i koji u njoj sudjeluju. Dakle, ni razvoj škole nije moguć bez ravnopravnog i aktivnog sudjelovanja učenika. Obzirom na prezentirane rezultate ovog istraživanja možemo zaključiti da su sve postavljene hipoteze potvrđene.

Stav je učenika da rad u skupinama ima prednosti u odnosu na ostale oblike nastavnog rada u nastavi, da zbog tih prednosti učenici na satima nastave na kojoj je zastupljen ovaj oblik rada uživaju i da ga smatraju vrijednijim od drugih oblika nastavnog rada. Isto tako, pošlo se od pretpostavke da se odgovori dječaka i djevojčica po ovim pitanjima statistički značajno ne razlikuju. To je također potvrđeno. Istraživanje, koliko god ograničeno uvjetima istraživanja, svakako ukazuje na potrebu kontinuiranog i intenzivnijeg praćenja i vrednovanja razvoja metodičko-didaktičkih nastavnih rješenja i oblika rada. Stavovi učenika uvijek su korisna smjernica za razvoj nastave u svrhu usavršavanja vještina, znanja i vrednota učenika i učitelja. Sustavni pristup organizaciji odgojno-obrazovnog rada, pored povezivanja više različitih tehnoloških elemenata, pretpostavlja pronalaženje rješenja kojima će se nadici dosadašnja praksa te inovacijama poboljšati rad u budućnosti. U okviru inovativne škole javili su se razni nastavni sustavi temeljeni na socijalizaciji i individualizaciji nastave.

Osnovni ciljevi i zadatci škole danas više nisu samo u tome da se osigura stjecanje što većeg opsega znanja, jer je ono, zahvaljujući razvoju tehnologija, lako dostupno, već je potrebno osigurati uvjete u kojima će mladi svestrano

sudjelovati i angažirati se i na taj način, istražujući i kritički promišljajući znanja, slobodno razvijati svoje sposobnosti, usavršavati vještine, kreativne snage te izgrađivati bolji pogled na svijet i bolji svijet, a to je nemoguće bez suradnje. Tako je suradničko učenje, rad u skupinama kolijevka učenja života, prepuna mogućnosti i još uvijek nedovoljno iskorištena u našim učionicama.

LITERATURA

- Bognar, L., Matijević, M. (2002), *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Branković, D., Ilić, M. (2011), *Uvod u pedagogiju i didaktiku*. Banja Luka: Comesgrafika.
- Dotran, R. (1962), *Individualna nastava*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Gudjons, H. i sur. (1994), *Pedagogija. Temeljna znanja*. Zagreb: Educa.
- Havelka, N. (1988), *Psihološke osnove grupnog rada u vaspitanju i obrazovanju*. Beograd: Naučna knjiga.
- Jurčić, M. (2012), *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo.
- Krneta, D. (2016), *Metodičke osnove nastavnog rada*. Banja Luka: GrafD.
- Lindvalt, C.M., Cox, R.C. (1969), *The roll of evaluation in programs for individualized instuction*. Chicago.
- Mandić, P. (1988), *Inovacije u nastavi - izabrana djela*. Suvremeni jugoslavenski pedagozi. Osijek.
- Poljak, V. (1957), *Međusobniodnosfrontalnog, grupnogi individualnog oblikarada u nastavi*. Zagreb: Pedagoški rad, br. 1-2.
- Poljak, V. (1985), *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Selimović, H. (2015), *Didaktika*. Travnik: Univerzitet u Travniku, Edukacijski fakultet.
- Stevanović, M. (1998), *Didaktika*. Tuzla: R&S.
- Švajcer, V. (1964), *Grupa kao subjekt obrazovanja (problemi socijalizacije nastave)*. Zagreb: Matica Hrvatska, Pedagoška knjižnica.

Vilotijević, M. (2001), *Didaktika 3: Organizacija nastave*. Sarajevo: BH most.

Vukasović, A. (2001), *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor MI.

Adresa

Daniela Matić, Katarina Lasić

Sveučilište Hercegovina, Fakultet društvenih znanosti dr. Milenka Brkića

Kraljice mira 3A, 88266, Bijakovići, Međugorje

daniela.matic@hercegovina.edu.ba; katarina.lasic@hercegovina.edu.ba

The effectiveness of group work in teaching practice

Abstract

Today's class organisation and types of work have not changed much through history. The changes that have occurred penetrate slowly into educational systems. New solutions and educational organisation should be carefully planned in order to improve the effectiveness of education. This research aimed to investigate the advantages and disadvantages of different practices, to evaluate the effects of group work and compare it to other types of work. Group work, emanating from developmental and social psychological traditions, confirms the importance of interaction in classrooms. The main aim of this research was to study its effects on pupils' achievement, attitudes to schooling and social climate within classrooms, to find out whether group work led to learning and motivational increase and to give further recommendation.

Key words: interaction, education, pupils, types of work.